

із низьким її рівнем (у цих регіонах є значно більша частка працівників бюджетних установ). Загалом у регіональному розрізі динаміка номінальної заробітної плати цілком узгоджується з індексом реальної заробітної плати, що свідчить про доволі близькі темпи інфляції в регіонах. Однак відмінності все ж помітні. Якщо перевести заробітну плату 2011 р. в ціни 2005 р., то місце деяких регіонів у ранжованому за розміром заробітної плати ряді істотно зміниться (рис. 3).

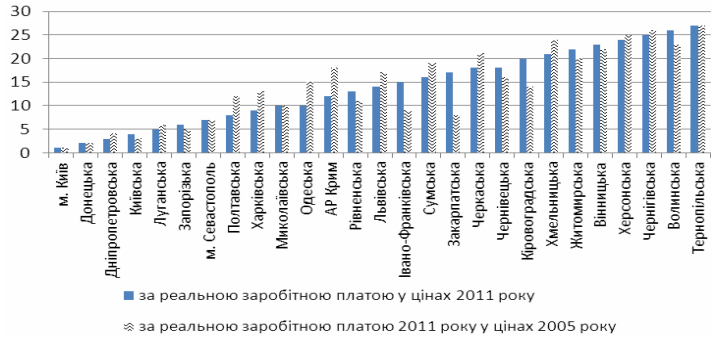


Рис. 3. Рейтинг регіонів за розміром заробітної плати 2011 р. (побудовано за [3])

Зокрема в Івано-Франківській та Кіровоградській областях показник покращується на 6 рейтингових одиниць, у Закарпатській обл. – на 9 сходинок. Волинська, Чернівецька і Рівненська області, які за розміром номінальної заробітної плати у 2011 р. займають 26, 18 і 13 місця, за скоригованими на інфляцію показником посідають 23, 16 і 11 місця. Тобто в цих областях споживчі ціни зросли дещо повільнішими темпами, ніж в інших регіонах.

Натомість у кількох областях ранг за скоригованим показником заробітної плати виявляється значно нижчим, ніж за номінальним: АР Крим – на 6 сходинок, в Одеській – на 5, у Харківській, Полтавській – 4, у Сумській, Львівській, Хмельницькій і Черкаській – на 3 сходинки. Причому в цьому випадку відсутня наочна закономірність між досягнутим у регіоні рівнем заробітної плати і темпами зростання споживчих цін, а коефіцієнт варіації обраховано за скоригованими показниками заробітної плати, який майже не відрізняється від аналогічного показника, обрахованого за номінальними величинами (17,4 % та 15,5 %).

Підсумовуючи аналіз регіональної диференціації розмірів заробітної плати в Україні, варто зазначити, що модель регулювання доходів має передбачати насамперед встановлення обґрунтованих і справедливих співвідношень в оплаті праці залежно від складності та соціальної значущості виконуваної роботи, зокрема шляхом повномасштабного запровадження єдиної тарифної мережі в бюджетній сфері. Водночас потрібно пам'ятати, що проблему подолання регіональних диспропорцій в оплаті праці неможливо вирішити в межах тільки політики доходів – потрібна цілісна стратегія соціально-економічного регіонального розвитку, спрямована на створення більш рівномірного розміщення економічної та соціальної інфраструктури, вирівнюван-

ня технологічного рівня виробництва, пом'якшення регіональних рамок поділу праці, зокрема завдяки випереджальному розвитку сфери бізнесових та соціальних послуг.

Література

1. Богиня Д.П. Основи економіки праці : навч. посібн. / Д.П. Богиня, О.А. Грішкова. – Вид. 3-тє, [стер.] – К. : Вид-во "Знання" – Прес, 2002.
2. Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз : монографія / за ред. Е.М. Лібанової. – Львів : Вид-во ІДСД НАН України, 2004. – 328 с.
3. Офіційні статистичні дані Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Садова У.Я. Інноваційність людського розвитку в світлі детермінант регіональної економіки / У.Я. Садова, Н.І. Андрусишин, М.В. Бачинська // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Ресурсне забезпечення інтелектуально-інноваційного розвитку регіону : зб. наук. праць / редкол.: відп. ред. С.І. Бойко. – Львів : Вид-во Ін-ту регіональних досліджень НАН України. – 2007. – Вип. 3(65). – 696 с. – С. 40-53.
5. Цимбалюк С. Диференціація заробітної плати: види, чинники, сучасний стан в Україні / С. Цимбалюк // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 4. – С. 16-22.
6. Черенько Л.М. Сучасні особливості формування рівня життя населення України / Л.М. Черенько // Демографія та соціальна економіка. – 2007. – № 2. – С. 140-154.

Вильчинська О.М. Оцінка регіональної диференціації заробітної плати в Україні

Проведена оцінка диференціації заробітної плати по регіонах України. Розглянуті особливості росту реальної заробітної плати в регіонах з високими і низкими її показателями.

Ключевые слова: номінальна заробітна плата, реальна заробітна плата, індекси заробітної плати, диференціація заробітної плати по регіонах.

Vilchynska O.M. Evaluation wage differentials in regions of Ukraine

The estimation of wage differentiation by region of Ukraine is done. The features of real wage growth by the regions with the highest and lowest rates are considered.

Keywords: nominal wages, real wages, wage index, wage differentials by region.

УДК 330.34-049.5

Доц. М.І. Вихлюк, канд. екон. наук –
Львівська філія Європейського університету

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЇЇ СТРУКТУРИ

Розглянуто наукові підходи щодо трактування змісту економічної безпеки. Проведено морфологічний аналіз досліджуваної економічної категорії. Досліджено структуру та рівні функціонування економічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, економічна безпека держави, економічна безпека регіону, економічна безпека суб'єктів господарювання, структура економічної безпеки.

Постановка проблеми. Проблеми досягнення належного рівня економічної безпеки в Україні є одним із найважливіших напрямів фінансово-економічної політики держави, її регіонів та суб'єктів господарювання зокрема. Причини низького рівня економічної безпеки мають різний характер, оскільки безпека, як економічне явище, є різногалузєвою категорією, а в її основі покладено одночасно економічний, соціальний та правовий зміст. Здебільшо-

го це проявляється через нестабільне фінансово-економічне становище значної кількості регіонів та суб'єктів їх господарювання, що спричинене значною кількістю ризиків, зокрема: несприятливі процеси в інвестиційно-інноваційному та науково-технічному розвитку, нагромадження податкового боргу та значного рівня податкового навантаження на суб'єкти господарювання, постійний дефіцит місцевих та загальнодержавного бюджету, низька соціальна забезпеченість населення тощо. Тому актуалізується проблема теоретичного дослідження сутності та структури економічної безпеки, що дасть змогу завдяки обґрунтованому визначенню її природи, змісту та структури оцінити базові умови дотримання національних інтересів в умовах постійної економіко-політичної кризи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Протягом останніх років інтерес науковців до суті економічної безпеки та її складових набуває неабиякого розвитку. Серед науковців варто відзначити праці: Л. Абалкіна, В. Безбожного, Н. Вавдіюка, В. Єдинака, Я. Жаліло, С. Іл'яшенко, О. Корольчук, О. Ляшенко, А. Мазаракі, Т. Мельник, В. Ортинського, Ю. Погорелова, О. Половяна, Т. Хайлова й ін.

Постановка проблеми. Враховуючи структурні зміни в економіці України, виникає потреба у постійному вдосконаленні теоретичних аспектів економічної безпеки в контексті її побудови.

Мета роботи є дослідження та обґрунтування наукових підходів щодо поняття апарату економічної безпеки та її структури.

Основні результати дослідження. Здійснений ґрунтовний аналіз засвідчує, що в сучасній науковій літературі відсутнє єдине трактування економічної безпеки, а існуючі конфігурації досліджуваного поняття спричинені різними умовами організації та функціонування економічної безпеки, як явища: рівня функціонування, структурна побудова та розуміння змісту її елементів, шляхів забезпечення та ступеня розвитку економіки тощо. Отож, "через свою системну сутність економічна безпека забезпечує реалізацію усього комплексу національних економічних інтересів на внутрішньому та зовнішньому рівнях, є матеріальною основою життєдіяльності суспільства та держави" [1, с. 7].

В основі понятійного апарату економічної безпеки є поняття "безпеки", яка належить до різних сфер життєдіяльності суспільства. Зазначене поняття розуміють як стан, вільний від неспокою, що дає відчуття впевненості [3, с. 145]. У країнах Західної Європи термін "економічна безпека" з'явився у 70-их роках і спрощено трактувався "як економічний метод забезпечення національної безпеки". Сьогодні поняття економічної безпеки держави визначають як загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку та вдосконалення структури економіки, створення механізму протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам. Відповідно пріоритетами в зміцненні безпеки країн Західної Європи виступають добробут, захищеність громадянина тощо [14, с. 12].

Багатогранність досліджень у сфері теоретичних засад економічної безпеки засвідчують, що в сучасних наукових публікаціях найчастіше еконо-

мічну безпеку визначають комплексно на основі комбінацій нижче наведених теорій [1, с. 8]:

- камералістична концепція захисту зовнішньоекономічної безпеки (40-ві роки XIX ст.). В її основі покладено праці Ф. Листа, що базуються на проблемах державного управління, та погляд на економічну безпеку з позиції захисту економіки урядом, який має ініціювати ухвалення законів про обмеження імпорту, встановлення митних зборів задля боротьби з контрабандою;
- кейнсіанська концепція захисту від внутрішніх макроекономічних загроз (30-ті роки XX ст., Д. Кейнс). Згідно з концепцією, основними загрозами економічної безпеки є не зовнішні конкуренти, а внутрішні фактори (безробіття, економічна депресія), а політика уряду має бути спрямована на запровадження захисних заходів для уникнення негативних факторів;
- інституційна концепція економічної безпеки (кін. XX ст., Е. до Сото) ґрунтується на боротьбі із зростанням тіньової економіки шляхом зниження рівня бюрократизації, недосконалості підприємницького законодавства, високому податковому навантаженню та ін.

Найважливішою ознакою економічної безпеки є її приналежність до різних сфер життя та системність, остання ж визначає її об'єкти (безпека людини, безпека нації, безпека суб'єктів господарювання, безпека регіону, безпека держави). Усі об'єкти економічної безпеки є взаємопов'язаними і взаємодоповнювальними, проте "цілісність та інтенсивність проявів взаємодії об'єктів безпеки можуть мати не лише послідовний, але й вибірковий характер [2, с. 8]". Ось чому формування та практична реалізація економічної безпеки зумовлює необхідність дослідження зазначеного явища на мега- (глобальний, міжнародний рівень), макро- (рівні держави), мезо- (рівні регіонів, галузей народного господарства) та мікрорівні (рівні суб'єктів господарювання та населення).

Табл. 1. Морфологічний аналіз визначення поняття "економічна безпека"

Автор і джерело	Зміст визначення
	Економічна безпека держави
Л. Абалкін [5]	сукупність умов та факторів, які забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність і сталість, здатність до постійного оновлення та самовдосконалення
О. Половян [6, с. 7]	стан соціально-економічної системи, який характеризується підтримкою рівноваги й сталого розвитку в умовах впливу дестабілізуючих факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на підставі попередження впливу внутрішніх і зовнішніх загроз
В. Єдинак [7, с. 9]	відображає можливість ефективної реалізації суспільних економічних відносин, що обумовлюють економічні інтереси та потреби всіх суб'єктів формування економічних відносин
Я. Жаліло [10]	складна багатогранна категорія, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб власного населення і держави, протистояння дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу сталому збалансованому розвитку країни, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання
А. Мазаракі, О. Корольчук, Т. Мельник [1, с. 27]	здатність держави підтримувати суверенітет та геополітичне становище у світі, самостійно визначати економічну політику та адаптувати її до існуючих умов розвитку; системне оцінювання стану економіки з позиції захисту національних інтересів держави та здатність державних інститутів протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам шляхом підвищення конкурентоспроможності національної економіки

Наказ "Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України" [11]	стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства та держави
Економічна безпека регіону	
Н. Вавдіюк [9, с. 5]	стан економічного розвитку регіону, що характеризується найбільш повним та раціональним використанням його економічного потенціалу, здатністю до самоутворення, захищеністю від дестабілізуючих чинників, міцністю взаємозв'язків між елементами регіональної системи, що сприяє задоволенню економічних і соціальних інтересів населення регіону в основі загальнодержавних інтересів
О. Ляшенко, Ю. Погорелов, В. Безбожний [2, с. 111]	сукупність поточного стану, умов, факторів, що характеризують стабільність і поступальний розвиток економіки регіону, органічно інтегрованої в економіку країни як відносно самостійну структуру
А. Татаркін, О. Романова, А. Куклін, В. Яковлев [13, с. 82]	сукупність властивостей економічної системи регіону, що забезпечують стабільність, стійкість та поступальний характер розвитку регіону, певну незалежність і водночас інтеграцію з економікою держави в умовах дестабілізуючого впливу загроз різного виду
Економічна безпека суб'єкта господарювання (підприємства)	
Хайлова Т. [8, с. 5]	об'єкт державного управління, що виконує функції формування норм економічної політики держави і норм економічної поведінки підприємства, реформування норм у випадку втрати їх адекватності, забезпечення й узгодженості інтересів держави і підприємництва, захисту інтересів підприємництва як особливої соціально-економічної групи, якій властивий високий рівень самоорганізації й адаптації
Л'яшенко С. [12, с. 15]	стан ефективного використання ресурсів підприємства та існуючих ринкових можливостей, що дає змогу запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам і забезпечувати його тривале виживання і сталий розвиток на ринку відповідно до вибраної місії
В.Л. Ортинський [15, с. 11]	захищеність потенціалу підприємства (виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного, соціального) від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення

Джерело: сформовано автором на основі проведеного дослідження.

Варто відзначити, що суть економічної безпеки на зазначених рівнях різняться формами та масштабами проявів ступеня безпеки та заходами запобігання ризикам, що виникають в середовищі їх функціонування. Отож, проведено морфологічний аналіз досліджуваного поняття в розрізі рівнів його функціонування (табл. 1), який засвідчує, що суть досліджуваного поняття впливає з інтересів та ризиків об'єкта економічної безпеки.

Численність трактувань економічної безпеки зумовлене тим, що одночасно вона виступає надсистемою в розгляді її на рівні держави, а з іншого боку є складовою міжнародної економічної безпеки, що наочно продемонстровано на рис. 1.

Призначення економічної безпеки та виконання її функцій реалізуються шляхом забезпечення належного рівня безпеки її складових. У наукових публікаціях автори по-різному підходять до структурування економічної безпеки. Варто погодитись із твердженням науковців [1, с. 15], що "при структуруванні економічної безпеки доцільно застосовувати секторіальний підхід, при якому система економічної являє собою сукупність безпек різних сфер національної економіки".

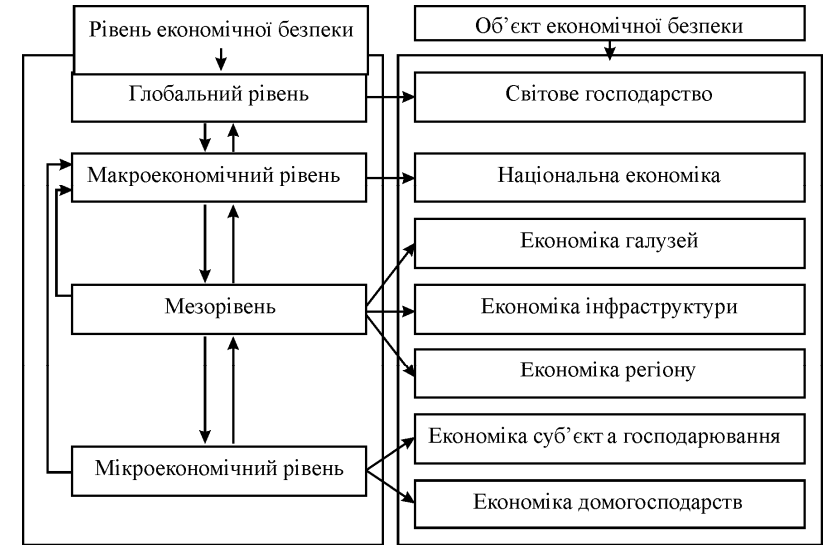


Рис. Рівні та об'єкти економічної безпеки [1, с. 13]

Синтезуючи наукові надбання із досліджуваної проблематики, варто відзначити, що у більшості праць виділяють тотожні підходи щодо складових економічної безпеки. Серед них варто виокремити такі: зовнішньоекономічна, макроекономічна, інвестиційна, виробнича, енергетична, фінансова, науково-технологічна, соціальна, демографічна та продовольча безпека. Основні характеристики складових подано в табл. 2.

У межах зазначених структурних елементів економічної безпеки формуються як державні цілі, так і цілі розвитку регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання та населення. при цьому визначені характеристики за різних умов економічного розвитку економіки, її регіонів та галузей національної економіки можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на загальний рівень економічної безпеки та його окремі складові.

В умовах кризових процесів, які можна зараз спостерігати, механізми стабілізації та забезпечення економічної безпеки багатозначні та неординарні. Тому найбільш узагальнена і логічна характеристика економічної безпеки повинна включати три найважливіші елементи [4, с. 302]:

- економічну незалежність, яка в сучасних умовах означає можливість контролю держави за національними ресурсами, досягнення такого рівня виробництва ефективності та якості продукції, який забезпечував би її конкурентоспроможність і давав би змогу нарівно брати участь у світовій торгівлі;
- стабільність і сталість національної економіки передбачає захист власності в усіх її формах, створення надійних умов і гарантій для підприємницької активності, заборона чинників, здатних дестабілізувати ситуацію (жорстка політика щодо протидії рейдерським захопленням, подолання корупції у владі, судовій системі, обґрунтована зовнішньоекономічна політика);
- економічний прогрес, що передбачає створення сприятливого клімату для інвестицій та інновацій, постійну модернізацію виробництва, державну під-

тримку стратегічних галузей, пошук нових напрямів, що є необхідними умовами сталості і самозбереження національної економіки.

Табл. 2. Основні характеристики складових економічної безпеки

Складова	Характеристика
Макроекономічна безпека	ступінь збалансованості відтворювальних процесів в економіці; структура ринкової економіки; ступінь зайнятості, продуктивності праці та рівень інфляції; ступінь концентрації доходів домогосподарств; темпи зростання ВВП.
Зовнішньоекономічна безпека	стан зовнішньоекономічної діяльності; ступінь участі національної економіки у світовому розподілі праці; узгодженість економічних інтересу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; платіжний баланс держави; ступінь збалансованості експортно-імпортних операцій
Виробнича безпека	рівень розвитку промислового сектору країни, регіонів; структура промислового сектору та рівень її ефективності; наявність та міцність системи кооперативних і торговельних зв'язків між підприємствами різних галузей; ступінь виробничого потенціалу галузей економіки та економіки зокрема
Енергетична безпека	ступінь розвитку енергетичної сфери та дієздатність паливно-енергетичного комплексу; задоволення реальних потреб у паливно-енергетичних ресурсах; рівень енергомісткості економіки та її галузей
Науково-технічна безпека	наявність та рівень власного науково-технічного потенціалу та його використання; забезпеченість інтелектуальними та технологічними ресурсами; ефективність сприяння науково-технічному та інноваційному розвитку економіки та її галузей; стан інноваційної активності
Продовольча безпека	забезпечення базових потреб суспільства; підтримання необхідного рівня самозабезпечення держави продуктами харчування, а також коштів для їх імпорту в разі необхідності; створення державних резервів
Демографічна безпека	стан захищеності держави, суспільства та ринку праці від демографічних загроз; ступінь задоволення демографічних інтересів суспільства; якість соціальних програм; структура населення за віком, працездатністю, станом здоров'я, смертністю, міграційними процесами
Соціальна безпека	рівень життя населення та ступеня їх регулювання; якість соціальної політики та ступінь соціальної захищеності; рівень бідності та структура населення за рівнем якості життя; рівень диференціації доходів населення
Інвестиційна безпека	рівень інвестиційної привабливості держави, її регіонів, секторів економіки; можливість акумулювати, залучати та ефективно використовувати інвестиційні ресурси для створення конкурентної економіки; ресурсний фактор відтворення науково-технічного, інноваційного та інтелектуального потенціалу територій; стратегічний резерв розширеного відтворення основного капіталу; чинник постійного зростання ВВП та соціально-економічного рівня добробуту населення
Фінансова безпека	стан бюджетної, податкової інвестиційно-інноваційної, банківської та грошово-кредитної безпеки; забезпеченість фінансової сфери необхідною кількістю фінансових ресурсів та ефективність їх використання; ступінь розвитку банківської та страхової системи; стабільність грошової одиниці; ступінь збалансованості бюджетів та їх наповненості; рівень податкового навантаження; обсяги ВВП та його структура й ін.

Джерело: сформовано автором на основі [1].

Висновки. Вважаємо, що під економічною безпекою варто розуміти такий стан національної економіки та її суб'єктів, який забезпечує стабільні умови їх економічного існування та задоволення власних потреб за умов мінімізації ризиків та уникнення загроз, що виникають внаслідок їх постійного функціонування. Відповідно подальші дослідження в зазначеній сфері необхідно спрямовувати на вивчення основних ризиків та загроз економічної безпеки у контексті інтересів суб'єктів фінансово-економічної системи.

Література

1. Мазаракі А.А. Економічна безпека України в умовах глобалізації: викликів : монографія / А.А. Мазаракі, О.П. Корольчук, Т.М. Мельник та ін. / за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2010. – 718 с.
2. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія. – У 3-ох т. / О.М. Ляшенко, Ю.С. Погорелов В.Л. Безбожний та ін. / за заг. ред. Г.В. Козаченко. – Луганськ : Вид-во "Елтон-2", – 2010. – Т. 1. – 281 с.
3. Дацків Г.М. Економічна безпека у глобальному вимірі / Г.М. Дацків // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – 2004. – № 7 (37). – С. 143-153.
4. Чечель О.М. Економічна безпека в контексті державної економічної політики України // О.М. Чечель // Науковий Вісник Донбаської державної машинобудівної академії : зб. наук. праць. – Донецьк. – 2009. – № 1 (4Е). – С. 301-308.
5. Абалкін Л.И. Логика экономического роста / Л.И. Абалкин. – М. : Изд-во Ин-ту экономики РАН, 2002. – С. 228.
6. Половян О.В. Механізм забезпечення економіко-екологічної безпеки господарських систем : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.02.03 "Організація управління, планування та регулювання економіки" / О.В. Половян. – Донецьк, 2005. – 20 с.
7. Єдинак В.Ю. Забезпечення економічної безпеки країни в умовах глобалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством" / В.Ю. Єдинак. – Запоріжжя, 2010. – 21 с.
8. Хайлова Т.В. Формування державного механізму управління економічною безпекою підприємництва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. з держ. упр.: спец. 25.00.02 "Механізм державного управління" / Т.В. Хайлова. – Донецьк, 2004. – 21 с.
9. Вавдіук Н.С. Діагностика забезпечення економічної безпеки держави на регіональному рівні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.10.01 "Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка" / Н.С. Вавдіук. – Львів, 2005. – 22 с.
10. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / Я. Жаліло // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. – К. : Вид-во "Сатсанга", 2001. – С. 23-28.
11. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 р., № 60 // Правові системи НАУ. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.nau.ua/doc/?code=v0060665-07>.
12. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – 2003. – № 3 (21). – С. 11-19.
13. Татаркин А. Экономическая безопасность как объект регионального исследования / А. Татаркин, О. Романова, А. Куклин и др. // Вопросы экономики : теорет. и научно-практ. журнал. – 1996. – № 5. – С. 78-89.
14. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т.Г. Васильців. – Львів : Вид-во "Арал", 2008. – 384 с.
15. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / В.Л. Оргинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К. : Вид-во "Правова єдність", 2009. – 544 с.

Виклюк М.И. Теоретические основы определения сути экономической безопасности и ее структуры

Рассмотрены научные подходы относительно трактовки содержания экономической безопасности. Проведен морфологический анализ исследуемой экономичес-

кой категорії. Исследована структура и уровни функционирования экономической безопасности.

Ключевые слова: экономическая безопасность, экономическая безопасность государства, экономическая безопасность региона, экономическая безопасность субъектов хозяйствования, структура экономической безопасности.

Вуклюк М.І. Theoretical basis of merits of economic security and its structure

We consider approaches to the interpretation of the content of economic security. A morphological analysis of the studied economic category. The structure and level of functioning economic security.

Keywords: economic security, economic security, economic security of the region, economic security entities, the structure of economic security.

УДК 336.56 + 33.5(477)

Аспір. Ю.І. Дем'ячук¹ – Львівська КА

ПРИВАТНІ ТРАНСФЕРТИ І РЕГІОНАЛЬНИЙ РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Проаналізовано шляхи, можливості і наслідки впливу приватних трансфертів на регіональний ринок праці. А саме простежено механізми впливу приватних трансфертів відповідно на регіональний ринок праці; розглянуто вплив приватних трансфертів на безробіття в Україні; проаналізовано вітчизняну політику на ринку праці.

В Україні уже сформовано необхідне політичне бачення проблем трудової міграції та напрямів їх вирішення, однак бракує законодавчої бази про правовий статус працівників-мігрантів, розпорошеності управлінських функцій, а головне — відсутності у структурі виконавчої влади спеціалізованого органу управління трудовою міграцією. Значення переказів від працюючих за кордоном для України дуже велике. Тому необхідно більше уваги зосередити на відстоюванні правового статусу заробітчан.

Ключові слова: національний банк, грошові перекази, національний дохід, обсяги міжнародної трудової міграції, міграційний капітал, ринок праці, безробіття, соціальні гарантії, державна політика.

Постановка проблеми. За різними оцінками, у грошовому обігу в Україні перебувають від 40 до 60 млрд дол. США, тоді як депозитні вклади фізичних осіб у комерційних банках становлять 18 млрд грн. Як зазначає президент Асоціації українських банків (АУБ) О. Сугоняко, у разі дефолту США відбудеться гігантське знецінення доларових активів українців [1]. Окрім бідності та безробіття, вагомим чинником посилення міграційних процесів слугує безпосереднє сусідство з країнами Європейського Союзу. Передусім це стосується прикордонних регіонів України, де забезпечення зайнятості населення стало ключовим питанням у політиці соціально-економічного розвитку. Найбільш прийнятним засобом для вирішення цієї проблеми є втілення в життя активної регіональної соціально-економічної політики. Стратегічною лінією регіонального управління в системі забезпечення зайнятості населення є розширення приватного сектору, регулювання процесу створення малих і середніх підприємств [2]. Саме тут реалізується міграційний капітал, приватні трансферти трудових мігрантів використовують для розвитку приватного біз-

¹ Наук. керівник: проф. В.О. Шевчук, д-р екон. наук

несу, придбання та ремонту житла, забезпечення дітей освітою. Крім того, отримавши досвід праці за кордоном та вдосконалені професійні навички, трудові мігранти відкривають приватний бізнес та залучають частину працездатного населення, чим зменшують напругу на вітчизняному ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як зауважують численні вітчизняні дослідники міграційних процесів (А. Гайдуцький, І. Куревіна, І. Польова, В. Соляр, В. Шевчук, О. Шиманська та ін.), обсяги міжнародної трудової міграції та надходжень від працюючих за кордоном зростають, а рівень вітчизняного нормативно-правового врегулювання та механізми забезпечення державної підтримки розвитку соціальної інфраструктури регіонів залишаються вкрай недостатніми. На думку В. Гошовської, найбільша соціальна трагедія України полягає у тому, що немає дієвої стратегії створення нових робочих місць, адже будь-яку стратегію зводять нанівець корупція; відповідно, повернення мігрантів можливе лише за умови тривалого покращення соціальної і економічної ситуації в Україні [3]. Т. Соколова стверджує, що однією з основних причин масової трудової міграції українців за кордон є низька заробітна плата, адже в сусідній Польщі за аналогічної продуктивності праці можна заробити у 5-10 разів більше [3]. Як зазначає директор Інституту демографії і соціальних досліджень НАН України, член-кореспондент НАНУ Елла Лібанова, "в нас є два варіанти дій: або ми розвиваємо економіку знань і входимо в число розвинутих країн, або ми відкочуємося на маргінес історії й перетворюємося на придаток, що є поставником якщо не сировини, то чорноземів чи робочої сили" [3].

Гайдуцький А. наголошує, що в країнах, що розвиваються, міграційний капітал значно перевищує обсяги міжнародної технічної допомоги і слугує більш ефективним інструментом боротьби з бідністю [3]. Згідно з позицією В. Шевчука, "пусковим механізмом міграції стає невисокий рівень доходу в поєднанні з високим безробіттям" [2]. О. Малиновська наголошує, що "міграція певним чином все ж пов'язана з розвитком підприємництва" [5, с. 10].

Постановка завдання. Мета роботи полягає у тому, щоб: 1) простежити механізми впливу приватних трансфертів на регіональний ринок праці; 2) розглянути вплив приватних трансфертів на безробіття в Україні; 3) проаналізувати вітчизняну політику на ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вплив міграції на ринок праці оцінюється недвозначно. Трудова міграція зменшує пропозицію робочої сили і підвищує рівноважне значення заробітної плати (рис.). Ефект посилюється використанням приватних трансфертів як замітника заробітної плати — це додатково обмежує пропозицію робочої сили і підвищує заробітну плату. Таким чином надходження від працюючих за кордоном можуть створювати власні деформації на ринку праці, тобто погіршувати інвестиційну перспективу і провокувати тривалу в часі регіональну "пастку стагнації". З іншого боку, трудову міграцію можна розглядати засобом зменшення безробіття та акумуляції капіталу — фінансового і людського. Все залежить від характеру використання приватних трансфертів і супутньої економічної політики [4].